Historia Parafii

 Play - Odsłuchaj

Pierwsze prawosławne nabożeństwo w Lubinie odbyło się w 1949 roku. Organizatorem życia religijnego był jej pierwszy proboszcz ks. Jan Lewiarz z Zimnej Wody. Już 14 listopada 1949 roku informował on Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny o konieczności zapewnienia opieki duszpasterskiej dla osiedlonej tam ludności prawosławnej [113]. Interweniując w tej sprawie, Konsystorz zwrócił się do MAP z prośbą o erygowanie placówki w Lubinie [114]. Pomimo negatywnego stanowiska miejscowego Starostwa Powiatowego, którego zdaniem istniejące parafie w Zimnej Wodzie i Michałowie w pełni zabezpieczały posługę religijną władze wojewódzkie w porozumieniu z MAP udzieliły zezwolenia na powstanie parafii [115].

Wierni tworzący parafię pochodzili z Lubina i okolicznych wsi: Małomic, Osieka, Chróstnika i Trzmielowa. Liczbę wiernych w pierwszym okresie szacowano na około 80 rodzin.

Oficjalnie parafia została erygowana 9 stycznia 1951 roku, kiedy to po długotrwałych problemach lokalowych oraz interwencji abp Tymoteusza [116], Urząd do Spraw Wyznań wyraził zgodę na przekazanie ludności prawosławnej poewangelickiego kościoła [117].
Budynek oddano ludności prawosławnej 12 kwietnia 1951 roku, Z ramienia PAKP obiekt przejmował ks. Jan Lewiarz. Znajdował się on w złym stanie. Zbudowany z drewna i gliny (tzw. mur pruski) z dobudowaną drewnianą wieżą bez dzwonu. Zdewastowany w 60%. Oprócz szczątków głównego ołtarza oraz wraku organów nie posiadał żadnych innych ruchomości, żadnych sprzętów kościelnych, jak również przedmiotów kultu religijnego” [118].
Pomimo trudnej sytuacji materialnej wiernych, już od maja 1951 roku rozpoczęto celebrowanie nabożeństw. Zasadniczą sprawą było przeprowadzenie prac remontowych i doprowadzenie Świątyni do stanu używalności. W tym celu na dzień 28 października ogłoszona została ogólnometropolitalna zbiórka na remont lubińskiej cerkwi.[119].

Remont cerkwi rozpoczęto w 1952 roku. Wykonano m.in. oszklenie otworów okiennych, przeprowadzono naprawę drzwi wejściowych, uzupełniono tynki wewnętrzne i zewnętrzne oraz zniszczone rynny. Dokonano także częściowego uzupełnienia pokrycia dachowego. Jednak ze względu na skromne środki finansowe i brak pomocy ze strony władz administracyjnych nie dokończono w całości prac remontowych.
Ważnym wydarzeniem w życiu parafian była wizytacja 3 czerwca 1956 roku bp Stefana, który wraz z ks. ks. Janem Lewiarzem i Atanazym Sławińskim oraz licznie zgromadzonymi wiernymi i przedstawicielami władz miasta, odprawił uroczyste nabożeństwo [120].
Powstanie parafii lubińskiej i następnie jej rozwój związany był z działalnością ks. Jana Lewiarza, który pełnił obowiązki proboszcza do 23 grudnia 1956 roku [121]. Pracę parafialną wspomagał Komitet Parafialny działający w składzie: Jan Kret (starosta cerkiewny), Dymitr Kiec (za-ca starosty) i Bazyli Spodarek (skarbnik) [122]. Do 1958 roku cerkiew w Lubinie była filią parafii w Zimnej Wodzie. Pierwszym proboszczem samodzielnej parafii p.w. Świętej Trójcy był ks. Michał Rydzanicz.
Pod koniec 1959 roku parafia prawosławna w Lubinie otrzymała w użytkowanie poewangelicką kaplicę przy ul. 1 maja. Dotychczasowy obiekt został przekazany Kościołowi rzymskokatolickiemu. Trudno dokładnie określić przyczyny przekazania ludności prawosławnej nowego obiektu. Zapewne wynikały one z zainteresowania się starą cerkwią przez Kościół rzymskokatolicki [123]. Poza tym liczne trudności sprawiane przez lokalne władze, a także częste akty wandalizmu dokonywane przez miejscową młodzież, wpłynęły ostatecznie na zamianę obiektu [124]. Istotnym czynnikiem były również problemy z przeprowadzeniem kosztownych prac remontowych. Według ks. Michała Żuka władze Lubina w porozumieniu z Kościołem rzymskokatolickim zaproponowały prawosławnym już w lipcu 1958 roku dokonanie zamiany ich Świątyni na inny kościół lub inny obiekt [125].
Według protokołu zdawczo-odbiorczego sporządzonego 24 listopada 1959 roku budynek znajdował się w dobrym stanie. Przekazana kapliczka posiadała 13 otworów okiennych i 5 drzwi. Podłoga parkietowa w stanie dobrym, w przybudówce zniszczona podłoga z desek. Dach pokryty dachówką, wymagający

przełożenia. Strop drewniany, otynkowany, nie wymagał poważniejszego remontu” [126]. Zdaniem Prezydium WRN we Wrocławiu powyższa zamiana została podyktowana koniecznością przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających w obiekcie zabytkowym, do czego zobowiązała się niezwłocznie Kuria Rzymskokatolicka.
Otrzymanie nowego obiektu wymagało jednak pewnych nakładów finansowych. Inicjatywę podjęła nowa Rada Parafialna w składzie: Daniel Halkowicz (starosta), Kalistrat Pawełczak (za-ca starosty) i Bazyli Spodarek (skarbnik) [127]. Po dokonaniu niezbędnych prac remontowych, poświęcenia Świątyni dokonał ks. Atanazy Sławiński [128].
6 lipca 1960 roku proboszczem lubińskiej parafii został ks. Jerzy Zilitynkiewicz [129]. Dzięki jego inicjatywie pozyskano zdekompletowany ikonostas oraz kilkanaście ikon, które wzbogaciły wnętrze cerkwi [130]. 19 maja 1960 roku został przekazany przez Prezydium WRN dzwon z nieczynnego kościoła poewangelickiego w Osieku [131]. Podjęto również starania, powołujac się na wcześniejsze zapewnienia miejscowych władz, o uzyskanie mieszkania dla proboszcza [132]. Od 21 kwietnia 1962 roku obowiązki proboszcza sprawował ks. Jan Rydzaj (1962-1973) [133]. Dzięki wsparciu wiernych przeprowadzono gruntowne remonty wewnętrzne i zewnętrzne. W 1963 roku zakończono uzupełnianie brakujących elementów w ikonostasie, do którego ikony napisał ks. Alipiusz Kołodko.
Poza problemami związanymi z generalnymi remontami Świątyni, oddzielnym zagadnieniem, z jakim borykał się ks. Jan Rydzaj, było czynne uczestnictwo wiernych na nabożeństwach. W piśmie do Dziekana Okręgu Wrocławskiego, lubiński proboszcz stwierdzał: nie wszyscy wierni czynnie uczestniczą w nabożeństwach. Młodzież wcale nie przychodzi, wyjątek stanowią uroczyste Święta. Wiek uczęszczających kształtuje się od 40 do 70 lat. Dzieci szkolne również słabo uczestniczą w nabożeństwach i na lekcjach religii. Liczba parafian maleje co roku” [134].
Parafii nie ominęły również dotkliwe straty. W nocy z 15 na 16 czerwca 1968 roku nieznani sprawcy dokonali kradzieży i dewastacji Świątyni. Według relacji proboszcza: skradziono gotówkę w kwocie około 200 zł uzyskaną ze sprzedaży Świec, łyżycę pozłacaną do podawania komunii, daronośnicę (naczynie liturgiczne) do przenoszenia Św. Sakramentu dla chorych.

Ponadto obdarto z Ewangelii ornamenty wysadzane drogocennymi kamieniami. Cały kościół spenetrowano, szukając pieniędzy, powywracano kielichy, Świeczniki, ornatami pozatykano okna, resztę porozrzucano po podłodze i wytarto nimi obuwie” [135]. Na podobne akty wandalizmu narażone były również pozostałe prawosławne obiekty sakralne na terenie Diecezji wrocławsko-szczecińskiej.
Działalność ks. J. Rydzaja przyczyniła się do ustabilizowania życia religijnego w Lubinie. Na początku lat siedemdziesiątych parafia liczyła 123 wiernych (24 rodziny). Funkcję starosty pełnił Wasyl Fedak, a skarbnika Zachar Obuszkiewicz. Przy parafii znajdował się jeden punkt katechetyczny, w którym naukę religii pobierało 23 dzieci [136]. W 1972 roku starostą cerkiewnym został wybrany Jan Hranyczny.
W maju 1973 roku proboszczem parafii w Lubinie, w miejsce przeniesionego do Komańczy ks. J. Rydzaja, został ks. Michał Żuk. Przyszły duchowny urodził się 18 maja 1939 roku we wsi Piorunka na Łemkowszczyznie. W ramach „Akcji Wisła” został wysiedlony wraz z rodziną na ziemie odzyskane. Po ukończeniu szkoły podstawowej w 1954 roku wstąpił do Prawosławnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Święcenia diakońskie przyjął 11 września, a kapłańskie 21 września 1960 roku. Cztery dni później objął pierwszą parafię w małej miejscowości Zimna Woda, niedaleko Legnicy. W każdą, niedzielę i święta służył w dwóch cerkwiach – Zimnej Wodzie i oddalonym o kilkanaście kilometrów Michałowie. W latach 1967-1973 pełnił posługę duszpasterską w parafii w Kalnikowie, niedaleko Przemyśla [137]. Pierwsza Św. Liturgię dla parafian w Lubinie ks. M. Żuk odsłużył 27 maja 1973 roku. Głównym zadaniem nowego proboszcza było stworzenie silnej i prężnie działającej parafii przy wciągnięciu w ten proces miejscowej ludności prawosławnej. Podjęte działania zmierzały do uaktywnienia wiernych. Temu celowi zapewne służyć miała inicjatywa umieszczenia na plebani siedziby Zarządu Koła Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego (UTSK). Sprzeciw części wiernych spowodował interwencję bp Aleksego, który stwierdził, że plebania jest obiektem parafialnym przeznaczonym do zamieszkania wyłącznie proboszczowi sprawującemu czynności sakralne. Dlatego też UTSK ze względu na swój charakter nie może prowadzić tam swojej działalności” [138].
Z inicjatywy proboszcza i przy ogromnym wkładzie pracy

wiernych przeprowadzone zostały prace remontowe w Świątyni. W 1975 roku dokonano wymiany okien oraz wykonano nową instalację elektryczną. W 1977 roku odnowiono także budynek plebani (wymiana tynków zewnętrznych i malowanie elewacji). W 1978 roku podjęto starania o uzyskanie zezwolenia na dobudowanie przedsionka (prytwora) [139]. Został on wykonany już w 1979 roku. Wybudowano także prezbiterium (ołtarz), które miało nadać cerkwi bardziej sakralny charakter (pierwotnym przeznaczeniem obiektu przyszłej cerkwi była sala gimnastyczna dla żeńskiej młodzieży gimnazjalnej). Wykonanie prezbiterium, a wcześniej przedsionka, stanowiło już budowlę trójnawową, a także znacznie powiększyło wnętrze Świątyni, która szczególnie w większe Święta była za mała dla całej społeczności parafialnej [140].

6 kwietnia 1986 roku odbyły się wybory Rady Parafialnej. Ponownie na stanowisko starosty cerkiewnego został wybrany Jan Hranyczny (pełnił tę funkcję od 1972r.). Ponadto w jej skład weszli Grzegorz Merena (za-ca starosty), Bogdan Bilica (skarbnik) oraz Oleg Herejczak i Bogdan Smetana. Komisję Rewizyjną tworzyli Grzegorz Fedor (przewodniczšcy), Jarosław Pyrcz i Ewa Wąsacz [141].

19 czerwca 1989 roku, w dniu Święta parafialnego, odbyła się uroczystość poświęcenia gruntownie odremontowanej i powiększonej cerkwi. Św. Liturgię w asyście licznie zgromadzonego duchowieństwa oraz wiernych odprawił bp Jeremiasz [142].

Istotnym zadaniem ks. M. Żuka było zapewnienie stałej pracy katechetycznej wśród najmłodszego pokolenia parafian. Nie zachowały się szczegółowe dane dotyczące nauczania religii.

W roku szkolnym 1983/1984 katechezą objętych było 46 dzieci ze szkół podstawowych. Nauczanie religii odbywało się w cerkwi [143].

5 kwietnia 1992 roku odbyły się wybory nowej Rady Parafialnej. Na stanowisko starosty cerkiewnego wybrany został Bazyli Spodarek, funkcję zastępcy starosty pełni Bogdan Smetana, a skarbnika Janina Pyrcz. Ponadto do Rady weszli Ewa Wasacz i Bazyli Dziadyk. Komisję Rewizyjną tworzyli Lubomir Kochan (przewodniczący), Piotr Kaniuczok i Anna Dąbkowska [144].

W połowie lipca 1992 roku w parafii lubińskiej odbyły się wybory kandydatów na członków Soboru Lokalnego [145]. W wyniku głosowania kandydatami wiernych na majšcy się odbyć Sobór

wybrani zostali Bazyli Spodarek i Ewa Wąsacz [146].
W 1997 roku duszpasterz zainicjował kolejną zmianę wyglądu cerkwi i parafianie podjęli się trudu kapitalnego remontu. Wynikał on ze złego stanu technicznego więźby dachowej i ścian zewnętrznych. W ramach prac przeprowadzono m.in. całkowitą wymianę drewnianej konstrukcji dachowej, przemurowano ściany podłużne do poziomu środkowej części okien (w celu przywrócenia ich pionowości).Wykonano także żelbetowy dźwigar w kształcie łuku w ścianie poprzecznej w miejscu występowania ikonostasu oraz sklepienie o konstrukcji drewnianej o bardziej eliptycznym kształcie w stosunku do poprzedniego.
Zwieńczeniem prac było zamontowanie dwóch charakterystycznych dla cerkwi kopuł zakończonych prawosławnymi krzyżami. W czasie remontu nabożeństwa odbywały się pod gołym niebem. Z Hrubieszowa sprowadzono czteropoziomowy, zabytkowy ikonostas. W podziemiach świątyni urządzono salę do nauki religii, którą w 1992 roku pobierało około 100 osób.
Wraz z przeprowadzaniem prac remontowych świątyni, zadbano także o plebanię. W 1999 roku wykonano remont dachu, wymieniono m.in. łaty, pokrycie dachowe, obróbki blacharskie, rynny i rury spustowe. W 2003 roku przeprowadzony został remont i modernizacja części parterowej budynku. W 2004 roku rozpoczęto prace zewnętrzne polegające na przemurowaniu kominów, naprawie rynków i malowaniu elewacji. Podjęto również działania mające na celu osuszenie fundamentów [147].
Od czerwca do września 2005r. przeprowadzone zostały prace stolarskie wewnątrz świątyni. Powstała nowa konstrukcja chóru wraz z nowymi ławkami. W roku 2006r. staraniem proboszcza ks. Bogdana Repeły oraz wiernych przeprowadzone zostały prace mające na celu ocieplenia zadaszenia budynku plebani oraz remontu elewacji pomieszczeń gospodarczych.
Na przełomie marca i kwietnia 2007r. zadbano o wymianę ogrodzenia przy parafii – stosując konstrukcję z cegły klinkierowej i metaloplastyki.
Na terenie parafii prowadzona jest działalność katechetyczna, którą objęte są dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Lekcje religii odbywają się w Pozaszkolnym Punkcie Katechetycznym w pomieszczeniu plebani oraz w Trzmielowie (mieszkanie prywatne). W roku szkolnym 2000/2001 naukę religii pobierało 74 uczniów (43 z klas podstawowych, 11 gimnazjalistów i 20 z klas

ponadgimnazjalnych) [148]. Od 1 września 2004 roku funkcję katechety pełni Bogdan Repeła. W roku szkolnym 2004/2005 naukę religii pobierało 63 uczniów (33 z klas podstawowych, 13 gimnazjalistów i 17 z klas ponadgimnazjalnych) [149].
W roku szkolnym 2007/2008 w nauce religii uczestniczy 33 uczniów szkoły podstawowej , 19 uczniów gimnazjum i 14 z klas ponadgimnazjalnych. Od 1.09.2007r. prowadzona jest także nauka języka łemkowskiego. Od dnia 16.01.2005r. dekretem Jego Ekscelencji Arcybiskupa Jeremiasza funkcję wikariusza parafii objął ks. mgr Bogdan Repeła, który od 30.01.2006r. pełni funkcję proboszcza parafii.
Parafia w Lubinie liczy 156 rodzin (ok. 350 osób). Są to mieszkańcy Lubina i okolicznych wsi. Pracę duszpasterską proboszcza wspiera Rada Parafialna, działająca w składzie Bazyli Spodarek (starosta), Janina Pyrcz (skarbnik) i Piotr Kaniuczok (przewodniczacy Komisji Rewizyjnej), a funkcję cerkiewnika – Bogdan Smetana. Od roku 1998 do roku 2005r. funkcję psalmisty pełnił Oleh Smolej. Przy parafii działa także Stowarzyszenie Prawosławne, funkcjonujące jako oddział Stowarzyszenia Prawosławnego we Wrocławiu, którego przewodniczącą jest Ewa Wąsacz [150]……..cdn.

---

[113] AMP, RV-4C 467, Pismo ks. J. Lewiarza do Warszawskiego Duchownego Konsystorza Prawosławnego z 14 listopada 1949 r.

[114] AAN, MAP, syg. 1042, Pismo Warszawskiego Duchownego Konsystorza Prawosławnego do Departamentu Wyznaniowego MAP z 16 listopada 1949 r.

[115] Ibidem, Pismo UWW do Departamentu Wyznaniowego MAP z 14 lutego 1950 r., tamże, Pismo Starosty Powiatu Lubińskiego do UWW z 12 kwietnia 1950 r.

[116] APDWSz, Parafia Lubin. Pismo abp Tymoteusza do UdSW z 20 czerwca 1950 r.

[117] AAN, MAP, syg. 1042, Pismo UdSW do Prezydium WRN we Wrocławiu z 9 stycznia 1951r.

[118] APDWSz, Parafia Lubin, Protokół zdawczo-odbiorczy sporządzony w Prezydium PKN w Lubinie 12 kwietnia 1951 r.

[119] AMP, Okólnik Warszawskiego Duchownego Konsystorza Prawosławnego z 12 sierpnia 1951 r.

[120] Zob.: „Cerkiewny Wiestnik” 1956, nr 7,

[121] APDWSz, Parafia Zimna Woda, Pismo ks. J. Lewiarza do Kancelarii Biskupiej z 21 grudnia 1956 r.

[122] Ibidem, Parafia Lubin.

[123] Ibidem Pismo ks. K. Bratka do Prawosławnej Kurii Biskupiej we Wrociawiu z 29 lipca 1958 r.

[124] Ibidem, Pismo Rady Parafialnej do bp Stefana z 28 marca 1958 r., tamże, Pismo Rady Parafialnej do Prezydium MRN w Lubinie z 28 marca 1958 r.

[125] Ks. M. Żuk, Z nadijeju na majbutnie, Cerkownyj Kałendar 1999″, Sjanik 1998, s. 218.

[126] APDWSz, Parafia Lubin, Protokół zdawczo-odbiorczy z 24 listopada 1959 r.

[127] Ibidem, Pismo Biskupa Wroclawsko-Szczecińskiego Stefana 30 listopada 1960 r.

[128] Ks. M. Żuk, 35 lit parafii w Lubini, (w:) ?Cerkownyj Kałendar 1985″, Sjanik 1984, s. 195.

[129] Ks. J. Zilitynkiewicz (1916-1978) pełnił posługę w Zimnej Wodzie (1959), Michałowie, Rudnej (1959-1962), Lubinie (1960-1962). Ks. Zilitynkiewicz pierwsze nabożeństwa w Lubinie sprawował już od maja 1960 r. Następnie obsługiwał parafię w Torzymiu (1962), Dekretem bp Aleksego z 18 marca 1975 r. przeniesiony w stan spoczynku, APDWSz, Akta osobowe ks. J. Zilitynkiewicza, Dekret Nr 90 bp Stefana z 6 lipca 1960 r.

[130] Ks. M. Żuk, 35 lat parafii…, s.195.

[131] APDWSz, Parafia Lubin, Pismo Wydziału do Spraw Wyznań PWRN we Wrocławiu do Kurii Biskupiej z 19 maja 1960 r.

[132] Ibidem, Pismo Parafian z Lubina do bp Stefana z 5 marca 1961 r.

[133] Ks. J. Rydzaj w latach 1962-1973 proboszcz w Lubinie, 12 maja 1973 r. przeszedł do pracy duszpasterskiej w Diecezji warszawsko-bielskiej, APDWSz, Akta osobowe ks. J. Rydzaja, Delegacja służbowa z 21 kwietnia i 962 T., tamże, Dekret Nr 17 z 27 lipca 1962 r.

[134] APDWSz, Parafia Lubin, Pismo ks. J. Rydzaja do Dziekana Okręgu Wrocławskiego z 9 listopada 1970 r.

[135] Ibidem, Pismo ks. J. Rydzaja do Kancelarii Biskupa Wrocławskiego i Szczecińskiego z 17 czerwca 1968 r,

[136] Ibidem, Ankieta, Stan na 31 grudnia 1970 r.

[137] Ibidem, Akta osobowe ks. M. Żuka, por. także: Jubileusz kapłaństwa o. Michała Żuka, ?Przeglšd Prawosławny” 2001, nr 1.

[138] APDWSz, Parafia Lubin, Pismo Prawosławnego Biskupa Wrocławskiego i Szczecińskiego Aleksego do ks. Proboszcza M. Żuka z dnia 11 grudnia 1978 r.

[139] Ibidem, Pismo bp Aleksego do Wojewody Legnickiego z 17 listopada 1978 r.
[140] Relacja ks. M. Żuka z 2 wrze?nia 2004 r. (zbiory prywatne autora).
[141] APDWSz, Parafia Lubin, Protokół z ogólnego zebrania wiernych Parafii Prawosławnej w Lubinie z 6 kwietnia 1986 r.
[142] Por: „Tygodnik Polski – Tygodnik Podlaski" 1989, nr 9.
[143] APDWSz, Informacja o aktualnym stanie Parafii Prawosławnej w Lubinie z 17 listopada 1983 r.
[144] Ibidem, Protokół z zebrania wiernych Parafii Prawosławnej w Lubinie z 5 kwietnia 1992 r.
[145] 10 października 1991 r. Sobór Biskupów PAKP podjął decyzję dotyczącą zwołania we wrześniu 1992 r. Soboru Lokalnego. Zgodnie ze Statutem i prawem kanonicznym jest on najwyższą władzą w Cerkwi. W jego skład mieli wejść zarówno hierarchowie, duchowni jak i przedstawiciele laikatu. Pomimo zakrojonych na szeroką skalę przygotowań (przeprowadzenie wyborów delegatów, prace Komisji, strona techniczno-organizacyjna, zabezpieczenie finansowe) Sobór nie został przez Metropolitę Bazylego zwołany. Chociaż nie odbył się w przewidzianym terminie (18-23 października 1992 r.) wywołał żywe reakcje wśród społeczności prawosławnej. Przygotowane przez poszczególne Komisje materiały dotyczyły całokształtu funkcjonowania Cerkwi. Zawierały szereg postulatów, wskazywały wiele problemów do rozwiązania, przed którymi stoi Kościół Prawosławny w Polsce, szerzej zob.: „Prawosławie" 1991, nr 9; J. Makal, Przed Soborem Lokalnym, „Przegląd Prawosławny" 1993, nr II; S. Sułkowicz, O Soborze, który się nie odbył, ?Czasopis" 1992, nr II.
[146] APDWSz, Protokół z parafialnego zebrania wyborczego kandydatów na członków Soboru Lokalnego przeprowadzonego w Parafii Prawosławnej w Lubinie z 12 lipca 1992 r.
[147] Refacja ks. M. Żuka…
[148] APDWSz,, Informacja dotycząca nauczania religii w Parafii Prawosławnej Św. Trójcy w Lubinie z 9 października 2000 r.
[149] Relacja ks. M. Żuka…

[150] Relacja ks. B. Repeła …

Źródło : PRAWOSŁAWNY DEKANAT LUBIŃSKI. ks. Andrzej Dudra, Stefan Dudra
(c) Copyright Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej

Wydawnictwo: Lemko Tower;
(Strzelce Krajeńskie – Krynica-Zdrój 2005r);

Poprawki i uaktualnienia do tekstu naniósł ks. Bogdan Repeła [09-2007r]